Valtiovarainministeriö
Petri Syrjänen
8.1.2019

Maakunta- ja sote-uudistuksen hyväksyminen ja Ahvenanmaan verohyvitys

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnoksen (HE 15/2017, 71/2017 ym.) sivuilla 117 ja 118 käsitellään Ahvenanmaa-asioita. Teksti on oikeansisältöistä ja ajantasaista. Seuraavaa sivulla 118 olevaa kappaletta täydennetään jäljempänä.

”Perustuslakivaliokunta on korostanut, että verohyvityksen poistuma voidaan korvata kuvatulla korvausjärjestelyllä ainoastaan hyvin lyhyen määräajan. Maakunta- ja sote-uudistuksen siirtyminen vuoden 2021 alkuun tarkoittaa verohyvityksen osalta sitä, että siirtymäkauden järjestely koskee vain verovuotta 2021. Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistus on parhaillaan vireillä ja siinä on tarpeen ottaa huomioon sote-uudistuksesta aiheutuvat muutokset ja käsitellä mm. Ahvenanmaan verohyvitystä. Saadun selvityksen mukaan uudessa itsehallintolaissa Ahvenanmaan rahoitusjärjestelmää on tarkoitus muuttaa siten, että nykyisen kaltaista verohyvitysjärjestelmää ei enää olisi. Vuoden 2021 verohyvityksen poistuma on tarkoitus kompensoida Ahvenanmaalle valtion varoista eikä tarvetta nykyisen itsehallintolain 49 §:n muuttamiseen näin ollen ole. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hyväksyttäväksi perustuslakivaliokunnan esittämän lausumaehdotuksen, jossa edellytetään hallituksen ryhtyvän pikaisiin toimenpiteisiin verohyvitystä koskevan sääntelyn saattamiseksi asianmukaiseksi Ahvenanmaan itsehallintolain kannalta.”

Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistus kariutui syys-lokakuun vaihteessa 2018. Sen jälkeen jatkettiin valmistelua siten, että tavoitteena oli antaa esitys itsehallintolain taloutta koskevan 7 luvun muuttamisesta. HE-luonnoksen mukaan yllä mainittu verohyvityskysymys olisi ratkaistu kokonaisuudistusta vastaavalla tavalla ja laki olisi tullut voimaan jo vuoden 2021 alusta. Esitysluonnokseen sisällytetyn Ahvenanmaan lisärahoituksen suuruudesta tuli kuitenkin erimielisyyttä. Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta puolsi esitystä 19.12.2018 äänestyksen jälkeen. Vähemmistö ei puoltanut esitystä. Esitys vedettiin pois yleisistunnosta eikä sitä ole sen jälkeen tuotu esittelyyn.

Jos Ahvenanmaan itsehallintolain muutos lykätään huhtikuussa 2019 alkavalle vaalikaudelle ja maakunta- ja sote-uudistus hyväksytään, on tarpeen päättää tai säätää jokin korvaava muoto verohyvitykselle. Tämä voidaan toteuttaa seuraavilla vaihtoehdoilla:
1. Lakia säätämättä noudatetaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa 26/2017 kerrottua teknistä järjestelyä lyhyen siirtymäajan eli vuoden 2023, jolloin maksetaan verohyvitys vuodelta 2021.
2. Toinen vaihtoehto on muuttaa nykyistä verohyvityspykälää (49 §), johon vietäisiin perustuslakivaliokunnan lausunnossa 26/2017 kerrottu tekninen järjestely. Jos itsehallintolain muutos tehtäisiin kahdessa eduskunnassa, uusi laki tulisi hyväksytyksi 2023 vaalien jälkeen ja tulisi voimaan ehkä 1.6.2023 eli samoihin aikoihin, kun vuoden 2021 verohyvitys muutenkin maksettaisiin.